

Muzeum Powstania
Warszawskiego

*Mali Powstańcy i dzieci w służbie Polskiego Państwa Podziemnego w latach
1939–1945*

Autor: Agnieszka Zajęc

Motto:

*„... Nie po to się żyje, by walczyć, lecz walczy się po to, by żyć, a jeśli Ci życia
nie starczy to śmierci spójrz w oczy i idź...”*

Lekcja przeznaczona dla uczniów klas szóstych szkół podstawowych

Czas trwania – dwie godziny lekcyjne

UWAGA: Aby uzyskać dobry efekt końcowy, zaleca się wykorzystanie
wszystkich materiałów pomocniczych.

Cele. Po lekcji uczeń powinien:

- sprawnie posługiwać się pojęciami: gołębiarz, Harcerska Poczta Polowa, łącznicy, Powstanie Warszawskie, roznosiciele radości, sanitariuszki, „Zawiszacy”;
- wiedzieć, jak wyglądają znak Polski Walczącej i pomnik Małego Powstańca, a także, gdzie znajduje się ten ostatni;
- znać działalność „Zawiszaków”;
- rozumieć wpływ wychowania patriotycznego wyniesionego z domu na decyzje podejmowane przez dzieci-żołnierzy;
- wiedzieć, w jakich strukturach podziemnych działali mali Powstańcy („Szare Szeregi”, Pułk „Basztka”, Harcerska Poczta Polowa);
- wiedzieć, w jaki sposób młodzi konspiratorzy zdobywali doświadczenie;
- orientować się w sytuacji społeczno-politycznej, w jakiej przyszło działać

młodym konspiratorom;

- umieć pracować z mapą i analizować różnego rodzaju źródła, w tym fotograficzne;
- być świadomym trudu i poświęcenia małych żołnierzy w Powstaniu Warszawskim.

Środki dydaktyczne:

- tabele,
- zdjęcia,
- artykuły,
- mapa Polski,
- plan Warszawy w okresie walk Powstania Warszawskiego i okupacji niemieckiej,
- fragmenty filmów,
- nożyczki i taśma klejąca.

Przebieg zajęć:

1. Nauczyciel pyta uczniów, czy słyszeli o pomniku Małego Powstańca oraz czy wiedzą, co to była Harcerska Poczta Polowa. W krótkim wprowadzeniu opowiada, iż nawet małe dzieci brały udział w Powstaniu Warszawskim i ginęły za ojczyznę. Nauczyciel podaje także ogólne informacje o „Szarych Szeregach”, Zawiszakach” i Harcerskiej Poczcie Polowej.
2. Prowadzący dzieli klasę na grupy i rozdaje materiały pomocnicze nr 1–8. Każda grupa ma za zadanie wybrać sekretarza, który będzie odpowiedzialny za pracę grupy– 20 min.
3. Następnie uczniowie prezentują efekty pracy w grupach. W prezentacji na środku klasy może uczestniczyć zarówno cała grupa, jak i pojedynczy przedstawiciele. Każda grupa ma około 4–5 min. na przedstawienie pracy.
4. Nauczyciel wspólnie z uczniami podsumowuje lekcję. W tym miejscu lekcji prezentacji dokonuje grupa przedstawiająca materiał pomocniczy

nr 8 o pomniku Małego Powstańca . Jej wystąpienie powinno stanowić zakończenie całości.

Wykaz materiałów pomocniczych:

1. Mały sabotaż
2. Przygotowania najmłodszych do Powstania
3. Roznosiciele radości
4. Dzieci pomagają Powstańcom i ludności Warszawy
5. Najmłodszy sanitariusze i sanitariuszki
6. Różne koleje losów młodych żołnierzy
7. Wojenna poezja
8. Pomnik Małego Powstańca